

Rapport från Studieresa i England för Projektet Godnattsagor i kriminalvården

Nov 19-24, 2007

Inledning: Tack till Suzanne Mortensen

I Biblioteksbladet 7:2006 skrev Suzanne Mortensen, medarbetare på Malmö Stadsbibliotek, en mycket intressant och inspirerande artikel om hur läsovana interner i England får spela in godnattsagor på cd till sina barn. Efter inspelningen redigeras skivan där ljud- och musikeffekter läggs på för att skapa en mer fantasifull upplevelse. Cd-skivorna skickas sedan hem till barnen tillsammans med boken och med hälsningar från pappa. Syftet är att främja kommunikationen mellan frihetsberövade föräldrar och deras barn, möjliggöra ett ökad delaktighet i föräldraskapet och i sina barns läsutveckling. Grundtanken är att genom att stärka relationen mellan barn och förälder minska de negativa effekter som kan uppstå i och med fängelsetiden. Artikeln berörde mig mycket starkt och min första tanke var ”Gud vad häftigt om vi skulle kunna starta denna typ av verksamhet i Sverige, Malmö”.

Nu ett år senare är dessa tankar på väg att realiseras här i Malmö. Kulturrådet och Brottsförebyggande rådet har sammanlagt beviljat projektet Godnattsagor i kriminalvården 450 000 kr. Projektet är tänkt att starta under våren 2008 och projektplanen är upplagd på en treårsperiod där Fosieanstalten står först på tur.

Då denna typ av verksamhet ännu inte existerar i Sverige var det behövt att åka över till England för att inhämta kunskap och inspiration till det svenska projektet. Med hjälp av resestipendium från Svensk Biblioteksförning blev det möjligt för mig och Annika Mandahl, barnbibliotekarie på Malmö Stadsbibliotek, att göra en sex dagars resa i mellersta och norra England.

Big Book Share- en kort överblick

Det engelska projektet som går under namnet Big Book Share drivs och koordineras av den nationella läsfrämjande organisationen The Reading Agency. Projektet startade år 2002/2003 som ett pilotprojekt vid ett fåtal anstalter. Projektet fick lovord från internerna, barnen och andra anhöriga och var således så lyckat att det spred sig från anstalt till anstalt och är nu väl etablerat inom den engelska och irländska kriminalvården och drivs på ett fyrtiotal olika anstalter. Projektet har vunnit ett flertal priser, bl.a. Improving Health and Wellbeing, Health and Social Care Awards, ‘Opening doors for Learners’ av National Institute for Adults Continuing Education och Breaking new ground- The innovator award. Källa: HYPERLINK "http://www.bigbookshare.org.uk" www.bigbookshare.org.uk

Viktorianska fängelser och finurliga bibliotekarier

Våra dagar i England var minst sagt intensiva och händelserika. Genom att varva besök på fängelserna i London- Feltham, Hull och Nottingham, få tid att sitta ned och samtala med

koordinatör Tricia Kings från The Reading Agency samt en heldags utbildning i Leicester fick vi en bra blandning av praktik och teori att ta med oss hem. Givetvis gav dessa dagar en massa positiva och givande möten med engagerade bibliotekarier som kommer vara viktiga kontakter i framtiden.

Jag tror många med mig har en bild av engelska och amerikanska fängelser utifrån otaliga fängelsefilmer man matats med under årens lopp. Samtidigt försöker man övertyga sig själv om att "Det är klart att det inte ser ut så där på riktigt!" Helt fel. De gamla viktorianska fängelserna är precis så kalla, dragiga och ogemytliga som man kan föreställa sig. De är också gigantiska i sin storlek i svenska mått mätt. De två första anstalterna vi besökte i Nottingham och Hull rymmer runt tusen interner (Jämförelse, 250 interner på Kumla).

Besöksmöjligheterna inom den engelska kriminalvården är minst sagt restriktiva. Familjer får endast träffas i kollektiva besöksalar med små bord som markerar avgränsningen mellan internen och besökarna. Privata stunder existerar inte ens för familjemedlemmar vilket kan förklara orsaken till att cirka 80% av familjerna förlorar kontakten efter cirka två månaders tid i fängelset. Det lilla bibliotekariehjärtat klappade lite extra hårt när vi insåg att de uppenbart socialt begåvade bibliotekarierna hade lyckats mjuka upp fängelseledningen och förbigå de ordinarie besöksreglerna genom att, i projektets namn, arrangera familjedagar i en mer avslappnad miljö. Under dessa träffar finns böcker, pyssel och fika tillgängligt och papporna får dela ut cd-skivorna och böckerna till sina barn. Annika och jag fick chansen att vara med på en av familjedagarna i Nottingham och det var fint att se papporna få möjlighet att sitta ned på golvet och leka, läsa och umgås med sina barn. Parallellt i salen bredvid pågick den ordinarie besöksverksamheten med ljudnivå i likhet med en skolmatsal, understimulerade skrikiga barn som varken fick röra eller sitta i pappas knä och därtill uppgjagade mammor. Kontrasten var minst sagt påtaglig.

På den tredje anstalten vi besökte, Feltham Institute for young offenders, ett ungdomsfängelse för 15-21-åringar hade man valt att kalla projektet Big Boyz Talk. Vissa av dessa ungdomar hade redan hunnit bli trebarnspappor själva men sagorna skickades även till småbröder, kusiner och sysslingar som ett led i att hålla kontakt med familjen där hemma. Det var positivt att se hur projektet har anpassats och kan anpassas till olika typer av anstalter samt efter rådande omständigheter och restriktioner på respektive anstalt. I Nottingham där det fanns fler äldre interner skickade flera morfäder/farfäder hem sagorna till sina barnbarn.

Barnen i fokus

I Sverige idag finns det cirka 8-10 000 barn som har en eller båda sina föräldrar i fängelse. Forskning visar på att samhällets stödsystem är bristfälligt för denna grupp barn och att de på många olika sätt befinner sig i samhällets marginal. En viktig punkt för mig i projektet var att sätta barnen i fokus vilken ledde till samarbetet med Bryggan Malmö (Även Kriminalvårdens revansch i samhället är med som samarbetspartner). Bryggan är en ideell organisation som arbetar mot barn vars föräldrar är föremål för kriminalvård, se

HYPERLINK "<http://www.riksbryggan.se/>" <http://www.riksbryggan.se/>. Det framkom ganska tydligt att barnperspektivet inte var av högsta prioritet i det engelska projektet där t.ex. de anhöriga inte ens blev tillfrågade om de var intresserade av att delta i projektet innan skivorna skickades ut. En del av detta handlade om tidsbrist då projektet även bedrivs på häkten där internerna endast befinner sig under en mycket kort tid. Men generellt tror jag det handlade om okunskap kring barnens perspektiv och att det i större utsträckning kom att handla om internernas utveckling. Så även om studiebesöken gav oss både en massa värdefulla, handfasta och mer övergripande tips på hur vi kan bygga upp projektet i Sverige så fick vi även tankar och uppslag till saker vi ville göra annorlunda.

De flesta av anstalterna har tre timmars sessioner där man ska hinna med allt. Först pratar bibliotekarien kort om barnböcker, föräldrarna väljer tillsammans med bibliotekarien ut en saga som passar barnets ålder och sagan spelas sedan in medan de andra papporna skapar pyssel och vykort till sina barn. Vi anser att det finns mycket att vinna på att utöka antalet träffar med internerna. I det svenska projektet kommer vi att ha förmånen av en större budget att röra oss med och Annikas och min tanke är att bygga upp projektet kring flera träffar där gruppen hinner öka sin förståelse för vikten av läsning samt fördjupa sin litteraturkunskap och förbättra sin berättarteknik. Bryggan kommer även att medverka vid ett av tillfällena på anstalten. Genom projektet kommer Stadsbiblioteket dessutom att erbjuda sagostunder för barngrupper från Bryggan. Vår önskan med detta är att erbjuda barnen flera vägar in till litteraturen.

Slutligen..

måste det poängteras att biblioteken på alla de fängelser vi besökte var mycket imponerande. En jämförelse skulle kunna vara ett medelstort svenskt skolbibliotek med små mysiga sittgrupper och utbrytningar där bibliotekarierna hade lyft fram böcker som behandlar internens rättigheter med lagböcker, böcker om sociallagen, barnens rättigheter. Eller hyllor med hälsa, livsfrågor etc. Det märktes att biblioteken var välanvända och uppskattade. Kriminalvården hade själva skapat en databas som fanns tillgänglig på en touchscreen- maskin som var placerad i biblioteket. Databasen innehöll bl.a. allt om internens rättigheter, skyldigheter, vart och vem han/hon kan kontakta angående olika frågor, möjligheter till utbildning, sysselsättning etc.

En viktig del av projektet, som koordinatören Tricia Kings betonade, är att skapa starkare band och ett ökat samarbete mellan biblioteken på fängelserna och de lokala biblioteken samt mellan biblioteken och internerna och deras familjer. Tanken är att biblioteken i största möjliga utsträckning ska efterlikna varandra för att skapa en hög igenkänningsfaktor för internerna när de lämnar anstalten och kanske tar sig ut till de lokala biblioteken. Detta är ett sätt att överbrygga den mentala spärr som många har inför biblioteken och få en känsla av att biblioteken har något att erbjuda dem och deras familj. Tricia talade även om planer på att skapa ett universellt lånekort som skulle fungera både på fängelsebiblioteken och de lokala biblioteken som ytterligare ett steg att minska skillnaderna. Självt har jag tyvärr inte sett tillräckligt många fängelsebibliotek i Sverige för att ge en rättvis analys med det känns helt

klart som att Sverige ligger efter i biblioteksservicen på fängelser i jämförelse med England. För att internerna ska känna igen sig i biblioteksvärlden när de kommer ut från fängelserna här i Sverige krävs än så länge mer därtill.

Vi tackar Svensk Biblioteksforening som gjorde det möjligt för oss att genomföra denna resa.

Vid pennan

Karin Johansson